

УДК 111.852:72.012.8(045)

Кузнецова І.О.,

проф., д. мистецтвознавства

Пономаренко В.І.,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ЕСТЕТИКА СТИЛЮ ДЕКОНСТРУКТИВІЗМ

Анотація: досліджено особливості естетики стилю деконструктивізм. Проведений порівняльний аналіз категорій «прекрасне» і «потворне» в стилі деконструктивізм та проаналізовано характер їх взаємодії. На базі естетичного сприйняття проаналізувавши естетичні категорії виокремлено три типи формоутворення стилю деконструктивізм. Визначено естетичні ідеали сучасності та взаємозв'язок цих ідеалів з творчою діяльністю суспільства.

Ключові слова: естетика, естетичні категорії, потворне, прекрасне, гармонія, хаос, руйнація, деконструктивізм.

Постановка проблеми. Сучасні стилі, зокрема деконструктивізм, у різних напрямках творчості (а саме: архітектура, дизайн, мистецтво) мають дещо спільне в естетичному сприйнятті, що виокремлює їх в групу стилів ХХ-ХХІ століття. Творча діяльність людини формує естетичні ідеали (сукупність моделей сприйняття, що визначає межі естетичного ставлення суспільства до будь-яких факторів життя) [1, С.10]. Постає питання, які саме естетичні ідеали сформувались у сучасному світі, адже науковий прогрес, революційні технічні відкриття зумовили дуже швидкий розвиток всіх сфер діяльності людини, у тому числі дизайну, архітектури та мистецтва загалом.

Тому актуальним є дослідження естетики деконструктивізму, як відображення та подальше розуміння естетичних ідеалів та потреб сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: проблематикою естетики стилю деконструктивізм займаються В.В. Шестаков, Ю.Б. Борев, В.В. Бичков, Т.А. Акіндінова та ін., котрі вважають, що в центрі естетики покладено два головних феномена: сукупність всіх явищ, процесів і відносин, які охоплюють естетичне як таке, і мистецтво в його сутнісних підвалинах [2]. Серед вітчизняних учених, що досліджують питання естетичного в сучасному суспільстві і мистецтві можна відзначити І.А. Бондаревську, Л.Т. Левчук, О.І. Оніщенко, О.І. Павлову, В.І. Панченко, які досліджують особливості

естетичного дискурсу в Україні [3]. В свою чергу естетику та філософію сприйняття стилю деконструктивізм розглядали: Фр. Джері, К. Гіммельблау, Д. Лібескінд, П. Айзенман, Б. Тмулл, З. Хадід, Р. Кіолхаіс та ін. [4].

Сучасний архітектор Г. Ушаков вбачає в естетиці деконструктивізму гру естетичного сприйняття, підтверджуючи теорії Ж. Дерріде, який сприймав деконструктивізм як метод розуміння конфлікту між естетичним сприйняттям людини зовнішнього образу з її внутрішнім змістом [5, С.147]. Тим самим Ушаков підкреслив зв'язок між естетикою даного стилю та сучасним сприйняттям світу людиною.

Мета. Дослідити естетику стилю деконструктивізм, проаналізувати її особливості.

Основна частина. Естетика – це наука про сприйняття, становлення та розвиток чуттєвого аспекту культури людини [12]. Естетичне сприйняття людини формує її духовне, матеріальне життя та світогляд, що впливає на формування поведінки. Дана наука нерозривно пов'язана з мистецтвом, архітектурою та дизайном. Доцільним є аналіз естетики стилю деконструктивізм для характеристики ідеалів естетичного сприйняття сучасним суспільством.

Деконструктивізм - це стиль, що виник як напрям в архітектурі 1980-х рр. Загальною моделлю деконструктивізму послужив конструктивізм 1920-х рр. та авангард [4]. Особливість естетики стилю деконструктивізм виражається через поєднання протилежностей прекрасного та потворного, що уособлюють в даному стилі його гармонічність з хаотичністю. Тому, для аналізу зв'язку між естетичними ідеалами стилю деконструктивізм та сучасними ідеями суспільства слід звернутися до попередніх прикладів в історії та розглянути як формувався їх взаємозв'язок.

Аналізуючи особливості естетичного сприйняття витворів мистецтва різних епох, можна прослідкувати зв'язок між естетичними ідеалами суспільства та його духовним і культурним розвитком. Протягом історії ці ідеали змінювались в залежності від нових віянь у суспільстві, науці та нових тенденціях у мистецтві, внаслідок чого сформувались певні риси різних епох (Античність – опора на земну красу, Середньовіччя – релігію, Бога як центра всесвіту, Відродження – повернення до ідеалів краси Античності, Просвітництво – людина як мірило всього сущого та розвиток науки тощо). В епоху Античності естетичним ідеалом виступав фізичний розвиток тіла [5].

Перш за все фізичний розвиток тіла, що мав в органічній цілісності зв'язок з духовною гармонією. Тому всі творчі об'єкти (яскравим прикладом є скульптура того часу) уособлювали саме цей естетичний ідеал, створивши цілий історичний прошарок культурної спадщини.

У сучасному суспільстві значний вплив на формування естетичних ідеалів має науково-технічна революція. Наукові досягнення та стрімкий розвиток технічних засобів не тільки сформували нове суспільство, але змінили його. Аналізуючи роботи науковців: Ж.Дельоз, Ф Гваттарі, Ж. Дерріда, можна сказати, що головною рисою сьогодення є доступність до будь-якого аспекту життя, до інформації, знань. Саме раптовий вплив та швидке поширення інформатизації та глобалізації змінило чуттєво-емоційний світ людини, тим самим змінило естетичні ідеали [6].

Можна сказати, що характерною рисою чуттєво-емоційного сприйняття епохи постмодерну стали прояви маргінальності - попередні ідеали вже не відповідають сучасному суспільству, а нові ще остаточно не сформовані (тобто, сучасне суспільство не має загальних чітко визначених ідеалів). Тому пошук нових естетичних ідеалів сучасності відбувається у напрямі протилежному класичній естетиці. Такі різкі зміни у сприйнятті форм образів сучасною людиною відбуваються через зміни в її світогляді. Якщо раніше людство сприймало прекрасне лише збоку ідеального, позитивного явища, то сучасна людина починає осягати прекрасне через призму відраznego та низького [7]. В мистецтві стають поширеними такі риси як абсурдність, деконструкція, хаотичність, відмова від традиційних цінностей, що відповідають естетичними аспектам як гармонія, потворне і піднесене, що є основними ознаками стилю деконструктивізм.

Деконструктивізм передбачає використання образів, що виражають хаотичність форми, а саме: руйнацію, деформацію, розшарування з зміщенням певних площин, об'ємів відносно одне одного тощо. Тобто, для стилю деконструктивізм характерним є відображення прекрасного у потворному, непоєднуваному, хаотичному, відразному і незвичному [4]. Наприклад, для дизайнерів при створенні об'єктів в даному стилі буде характерним бажання побачити першоджерело форми, вирвавши її з існуючого контексту – зруйнувати її (рис. 1). Таким чином підкреслюється зв'язок між людиною та природою, створення нового через руйнування старого [9].

Аналізуючи роль потворного, можна стверджувати, що головною рисою

деконструктивізму при створенні чогось нового є шлях руйнування існуючих шаблонів, деформація класичних канонів можна стверджувати, що головною рисою деконструктивізму при створенні чогось нового є шлях руйнування існуючих шаблонів, деформація класичних канонів.

*Вінсент Дюсбург.
Настінна полиця 2011 р.*

*Вінсент Дюсбург.
Комод 2011 р.*

*Вінсент Дюсбург.
Сходи 2011 р.*

*Рис. 1 Приклади відображення категорії потворного
в об'єктах стилю деконструктивізм*

Композиції деконструктивізму хоча і наповнений зруйнованим та, на перший погляд, незрозумілими формами, проте мають в результаті гармонійну композицію. Саме тому, що гармонія уособлює єдність цілого і його частин, та ідейну, художню і змістовну відповідність між ними, котра викликає у людини позитивні емоційні відчуття [6]. Тому можна стверджувати, що хаос та руйнація, характерні для стилю деконструктивізм, відповідають такій естетичній категорії як «прекрасне» (проте, слід зауважити, що навіть в стилі деконструктивізм ступінь хаотичності виражається по різному, що призводить до його багатогранності).

Наприклад, американський архітектор Д. Лібескінд [11] при створенні своїх проектів вбачав прекрасне у руйнуванні звичної системи координат, шляхом зміщення зав'язків горизонталей та вертикалей (рис. 2.).

*Д. Лібескінд Екстер'єр проекту
«18.36.54» 2010 р.*

*Д. Лібескінд Інтер'єр проекту
«18.36.54» 2010 р.*

Рис. 2 Приклад уособлення категорії «прекрасного» в стилі деконструктивізм

Особливість естетики стилю деконструктивізм полягає у наявності протиріччя в базисних засадах даного стилю. Так, застосовуючи хаотичний пошук елементів форм, кольору, образів, створюються нові об'єкти дизайну та архітектури, що мають врівноважену композицію та наділені певною вишуканістю. Тобто, естетичне сприйняття «прекрасного» в даному стилі відображається у його потворності та хаотичності.

Таким чином, хаотичність, котрою пронизаний стиль деконструктивізм, вміщує в собі дві протилежні категорії естетики – «прекрасне» та «потворне». Саме таке поєднання робить вище згадуваний стиль унікальним та формує його індивідуальність. Окрім того, завдяки балансуванню між двома протилежностями, при створенні певних об'єктів як дизайну, так і архітектури, досягається гармонія.

Також в естетиці стилю деконструктивізм виділяємо декілька типів формоутворення в залежності від кількісної характеристики категорій естетики («прекрасного» та «потворного»):

- гострокутний (характерно використання гострих форм та застосування методів деконструкції і руйнації форм, образів, площини, конструктивних елементів);
- обтічний (використання обтічних, хвилястих та заокруглених форм, що досягається шляхом деформації образів та хаотичного характеру форм);
- комбінований (поєднання двох вище згадуваних) (рис. 3).

Отже, проаналізувавши естетику стилю деконструктивізм, можна сформулювати головну ідею сучасних естетичних ідеалів - пошук гармонії і краси у відштовхуючому, хаотичному та конструктивному, шляхом піднесення

потворного до прекрасного. Тобто, розуміння поняття потворного стає більш хитким та сприймається як шлях до прекрасного; іноді з'являється певна іронічність та сатира щодо образу сучасного життя.

а) Д. Лібескінд. Музей Онтаріо
2007 р.

б) З. Хадид. Центр Г. Алієва, Баку.
2012 р.

в) З. Хадид Готель в Макао, Китай.
2013-2017 рр.

Рис. 3 Приклади естетичного сприйняття об'єктів в стилі деконструктивізм:
а) – гострокутний; б) – м'який; в) – комбінований.

Висновки: аналіз естетичних особливостей стилю деконструктивізм дозволив виділити три типи формоутворення даного стилю, що відрізняються за естетичним сприйняттям: гострокутний, обтічний, комбінований. Було визначено естетичні ідеали сучасності, головною ідеєю котрих є протиріччя, пошук гармонії у хаотичному, краси у страшному, піднесеного у низькому.

Перспективи дослідження: визначити характер естетичного сприйняття стилю деконструктивізм з боку психології людини та взаємодію між естетичним сприйняттям та психологією.

Література.

1. Борев Ю.Б. Эстетика / Ю.Б. Борев. – М.: Высш. Шк., 2002. – 511с.
2. Дедюлина М.А. Эстетика как наука [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://studentam.net.ua/content/view/3740/83/> - Название с экрана.
3. Стеценко Л.Л. Сучасна українська естетика: до визначення тенденцій розвитку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2013/GCH213/pdf/07.pdf> - Назва з екрану.

4. Турбин Д.А. Деконструктивизм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://karaul-club.ru/index.php/dekonstruktivizm/item/40-датурбин-%7C-деконструктивизм- Назва з екрану>.
5. Иовлев В.И. Экопсихология для архитекторов: процесс и форма. / В.И.Иовлев. - Екатеринбург: Полиграфист, 1992. – 304с.
6. Киященко Н.И. Современные концепции эстетического воспитания (Теория и практика) / Н.И. Киященко, Н.Н. Козлова, В.А. Кругликов, Л.П. Печко. – М.: Ифран, 1998. – 313с.
7. Современные эстетические тенденции [Ел. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://ikondrashin.narod.ru/rus/poved/14.htm>. - Назва з екрану.
8. Вельфлин Г. Основные понятия искусства. Проблема эволюции стиля в новом искусстве / Г. Вельфлин. - М.: АКАДЕМІА, 1930. – 289 с.
9. Лузина И. Д. Винсент Дюбург. Ломать и строить [Эл. ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://www.djournal.com.ua/?p=2463>. - Название с экрана.
10. Голубева О.Л. Основы композиции / О.Л. Голубева. – М.: Искусство, 2004. – 120с.
11. Даниэль Либескинд: деконструктивизм в архитектуре [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://sibdesign.ru/statyi.php?nomrub=2&nompro=16&in=1>. - Название с экрана.
12. Левчук Л.Т. Естетика: Підручник / Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, О.І. Оніщенко, Д.Ю. Кучерюк. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 520с.

Аннотація

Кузнецова И.А., Пономаренко В.И. Эстетика стиля деконструктивизм. Исследованы особенности эстетики стиля деконструктивизм. Проведенный сравнительный анализ категорий «прекрасное» и «безобразное» в стиле деконструктивизм, и проанализирован характер их взаимодействия. На базе эстетического восприятия и степени взаимодействия эстетических категорий, были выделены три типа формообразования стиля деконструктивизм. Определены эстетические идеалы современности и взаимосвязь этих идеалов с творческой деятельностью общества.

Ключевые слова: эстетика, эстетические категории, безобразное, прекрасное, гармония, хаос, разрушение, деконструктивизм.

Abstract

Kuznetsova I.A. Ponomarenko V.I. Aesthetics of deconstruction style. Features of aesthetics of deconstruction style were explored. Comparative analysis of the categories "beautiful" and "ugly" in the style of deconstruction was made, and analyze the nature of their interaction was dne. Based on aesthetic perception and the degree of interaction of aesthetic categories, there was identified three types of formation of forms in deconstruction style. There was defined aesthetic ideals of modernity and the relationship of these ideals with the creative activity of the society.

Keywords: aesthetics, aesthetic categories, ugly, beautiful, harmony, chaos, destruction, deconstruction.